

Nr 18

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

(4:e avd.)

Driftbudgeten

Egentliga statsutgifter

Sjätte huvudtiteln

1:o) **Vissa vägbyggnadsarbeten.** I enlighet med Kungl. Maj:ts i propositionen nr 2 (bilaga 4, s. 17 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1958) framlagda förslag och under hänvisning till sitt utlåtande nr 17 får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Vissa vägbyggnadsarbeten* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 18 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utgifter för statens kapitalfonder

Statens affärsverksfonder

2:o) **Underskott å statens järnvägars fond för budgetåret 1957/58.** Kungl. Maj:t har (bilaga 10, s. 39—44) föreslagit riksdagen att för Statens järnvägars fond å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 upptaga ett underskott om 100 000 000 kronor.

I propositionen har först lämnats en redogörelse för innehållet i en skrivelse från *järnvägsstyrelsen* den 17 september 1957 rörande *underskottet för budgetåret 1956/57*. Av redogörelsen framgår att nämnda underskott, efter vederbörlig, till finansiering av budgetårets investeringar disponerad avskrivning inom statens järnvägars fond, uppgick till i runt tal 60,6 milj. kr. eller exakt beräknat till 60 569 060 kr. 41 öre.

Kassamässigt blev resultatet för budgetåret än sämre i det att en del — närmare bestämt 58,4 milj. kr. — av den i bokslutet redovisade inkomsten av godstrafik utgjorde under månaderna oktober 1956—juni 1957 uppdebiterad fraktökning för lapplandsmalm. Enligt bestämmelserna i malmavtalet behöver denna fraktökning icke gäldas förrän den 15 december 1957. Styrelsen har framhållit, att detta förhållande i förening med det redan bokföringsmässigt negativa resultatet vore den huvudsakliga anledningen till statens järnvägars synnerligen svaga likvida ställning.

Styrelsen har slutligen hemställt att underskottet måtte täckas genom ett anslag å driftbudgeten.

Riksräkenskapsverket, som beretts tillfälle yttra sig i anledning av framställningen, har framhållit, att i statens järnvägars räkenskaper för budgetåret 1956/57 verkställts fulla avskrivningar på grundval av återanskaffningsvärdet. Åtgärden innebär, att avskrivningar skett i så stor utsträckning, att de icke kunnat täckas med driftinkomster. Räkenskaperna har därför, innan de kunnat läggas till grund vid upprättande av budgetredovisning och rikshuvudbok för nämnda budgetår, fått korrigeras inom riksräkenskapsverket på det sättet, att avskrivningarna reducerats till det belopp, som kunnat täckas medelst driftinkomster.

Riksräkenskapsverket har vidare bl. a. framhållit, att en begränsning av statens järnvägars avskrivningar för budgetåret 1956/57 till vad som kunnat täckas medelst statens järnvägars driftinkomster också synes stå i god överensstämmelse med 1948 års järnvägstaxekommittés uttalande, att avsättningarna till värdeminskningsskonto under lågtrafikår, då intäkterna kan bli otillräckliga för att möjliggöra fulla avsättningar enligt nuprisprincipen, lämpligen bör kunna minskas i den mån som behövs för att åstadkomma balans mellan intäkter och kostnader. Felande avsättningsbelopp har härvid av kommittén förutsatts skola föras inom linjen för att täckas av intäkter under kommande år.

Beträffande *underskottet för budgetåret 1957/58* refereras i propositionen en skrivelse den 18 maj 1957, vari järnvägsstyrelsen med hemställan om vissa höjningar av befodringsavgifterna på statens järnvägar lämnat en redogörelse för det försämrade ekonomiska utfallet av rörelsen. Styrelsen framhöll därvid, att en av de främsta orsakerna till det försämrade driftutfallet var de ökade personalkostnaderna, samtidigt som transportefterfrågan visat en vikande tendens. Styrelsen beräknade, att driftkostnaderna under budgetåret 1957/58 totalt skulle stiga med ca 95 milj. kr. Härvid hade likväl icke hänsyn tagits till de kostnadsstegringar, som kunde bli en följd av arbetstidsförkortningen fr. o. m. den 1 januari 1958. Även vid ett bifall till styrelsens förslag om taxehöjningar komme emellertid för innevarande budgetår ett driftunderskott efter avskrivningar att uppstå om ca 25 milj. kr. Enligt styrelsens mening kunde nämligen taxorna på grund av marknadsläget icke höjas så mycket att full kostnadstäckning erhöles. Om inga taxehöjningar vidtoges, kunde motsvarande driftunderskott kalkyleras till storleksordningen 70 milj. kr.

Järnvägsstyrelsen har under november månad 1957 verkställt förnyade beräkningar rörande driftutfallet, avsedda att läggas till grund för de uppgifter, som lämnas riksräkenskapsverket. I anslutning härtill har järnvägsstyrelsen i skrivelse den 30 november 1957 meddelat vissa uppgifter angående det beräknade ekonomiska utfallet av rörelsen för budgetåret 1957/58, av vilka framgår att inkomster, utgifter och avskrivningar uppskattats till följande belopp i milj. kr.

Inkomster

Persontrafik	390
Godstrafik inklusive lapplandsmalm	910
Posttrafik och övrigt	44
	Summa 1 344

<i>Driftutgifter</i>	1 280
Driftöverskott (före avskrivning)	64
Avskrivningsbehov	185
<i>Underskott</i> (efter avskrivning)	121

Den verkställda beräkningen har sålunda givit till resultat, att för nu löpande budgetår vid oförändrat taxeläge torde vara att motse ett underskott av storleksordningen 120 milj. kr. Om taxorna från och med den 1 februari 1958 höjes i enlighet med styrelsens i maj framlagda men av Kungl. Maj:t ännu ej prövade förslag, torde detta underskott nedgå till ca 100 milj. kr.

Slutligen har styrelsen ansett sig böra erinra om att 1948 års järnvägstaxekommitté i sitt betänkande på anförda skäl bl. a. föreslagit ersättning med 100 milj. kr. per år för förluster på de trafiksvaga bandelarna, samt att de flesta myndigheter, som avgivit yttrande över kommitténs förslag, funnit sådan ersättning skälig och tillstyrkt densamma. Kungl. Maj:t hade emellertid ännu icke tagit ställning till denna ersättningsfråga.

Departementschefen har anfört följande.

Under de senaste åren har driftresultatet för statens järnvägar starkt försämrats. Orsakerna härtill är att söka i flera omständigheter. Den snabbt växande bilismen har sålunda under de senaste åren bjudit järnvägen en allt hårdare konkurrens främst vid kortväga transporter. En betydande trafikavledning från järnväg till landsväg har därvid ägt rum. Vidare har järnvägstaxan måst hållas på en relativt hög nivå för att möjliggöra täckning av underskotten på de trafiksvaga bandelarna. Järnvägens förmåga att konkurrera om sådana transportuppdrag, som den har större naturliga förutsättningar för än andra transportmedel, har därigenom försvagats. Den transportplikt, som åvilar statens järnvägar, har ävenledes utgjort ett handikap i konkurrensen med andra transportmedel. Trafikbortfallet på de korta avstånden har gällt såväl person- som godstransporterna. På sistone har också flyget, särskilt i inrikes trafik, ökat sin andel av persontrafikunderlaget. Jämsides med denna främst av olikheter i konkurrensbetingelserna föranledda trafikavledning har under det sista året förmärkts en allmänt

vikande tendens i efterfrågan på kollektiva transporter, delvis sammanhängande med den avmattning i högkonjunkturen, som kan konstateras ha inträtt. Samtidigt som trafikintäkterna till följd av trafikbortfallet icke förett en så stor stegring, som man tidigare haft anledning räkna med, har kostnaderna stegrats kraftigt. De största kostnadsökningarna är hänförliga till stigande löner. En ökning av banunderhållet, accentuerad av de svåra trafikolyckorna under vintern 1956, har också bidragit till den bristande balansen mellan intäkter och kostnader.

För budgetåret 1956/57 uppgick underskottet efter avskrivningar enligt nuvärdesprincipen till ca 61 milj. kr. För full förräntning av det i statens järnvägar nedlagda statskapitalet skulle ett överskott av ca 60 milj. kr. ha erfordrats.

Riksräkenskapsverket har i sin bokföring nedräknat avskrivningsbeloppen, så att balans erhållits mellan inkomster och utgifter. Härvid har avskrivningar enligt återanskaffningsprincipen icke helt kunnat göras.

Principen om avskrivningar på återanskaffningsvärdena har tillämpats sedan budgetåret 1951/52. Avskrivningar enligt denna princip synes mig ägnade att bland annat åstadkomma en riktigare resultatredovisning. Jag förordar, att denna princip tillämpas även i försättningen. Vad gäller budgetåret 1956/57 anser jag mig emellertid icke böra föreslå ett särskilt anslag för att täcka det belopp, som brister i avskrivningar enligt återanskaffningsprincipen. Den av riksräkenskapsverket verkställda åtgärden anser jag mig således böra godta för budgetåret 1956/57. Jag förutsätter emellertid, att, därest i framtiden överskott å statens järnvägars rörelse skulle uppkomma, dessa överskott i första hand får användas för att täcka den brist i avskrivningarna å 60 570 000 kr., som genom den vidtagna åtgärden uppkommit, och att först därefter överskott inlevereras till statskassan.

Järnvägsstyrelsen har för budgetåret 1957/58 beräknat ett underskott av storleksordningen 120 milj. kr. vid oförändrat taxeläge. Med hänsyn till den taxehöjning, som enligt Kungl. Maj:ts beslut skall genomföras fr. o. m. den 1 februari 1958, torde emellertid driftresultatet komma att förbättras med ca 20 milj. kr. under innevarande budgetår. Återstående driftunderskott, beräknat till ca 100 milj. kr., måste därför täckas i annan ordning. Med hänsyn till att något avkall på nuvärdesprincipen i fråga om avskrivningarna icke bör ifrågakomma för innevarande budgetår, synes statens järnvägar böra erhålla täckning för detta underskott av statsmedel. Jag föreslår därför, att ett belopp av 100 milj. kr. anvisas härför å driftbudgeten. Anslaget bör därvid i överensstämmelse med det förfaringssätt, som tillämpas för anvisande av anslag för täckning av underskottet å luftfartsfonden, upptas under rubriken Utgifter för statens kapitalfonder.

Utskottet. Vad departementschefen sålunda anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran. I enlighet härmed hemställer utskottet, att riksdagen må för *Statens järnvägars fond* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 upptaga ett underskott om 100 000 000 kronor.

Kapitalbudgeten

Statens allmänna fastighetsfond

3:o) **Merkostnader för vissa byggnadsarbeten.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (bilaga 13, s. 57) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Stockholm den 4 februari 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Ohlon, Gustaf Andersson, Ivar Johansson, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Boman, Thun, Pålsson, Bergman, Sundelin, Rikard Svensson och Mossberger; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Malmborg, Pettersson i Degerfors, Thapper, Ståhl, Jansson i Kalix, Persson i Växjö, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Nilsson i Göingegården, Cassel, Gustafsson i Skellefteå, Johansson i Norrköping, Gustafsson i Kårby och fröken Liljedahl.